

ЦІННОСТІ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Постановка проблеми. Цінності в житті людини та суспільства в цілому виступають як соціально вагомі орієнтири діяльності суб'єктів. Вони є чимось вищим, ніж проста зацікавленість. Окрім вміння думати та говорити, саме існування цінностей відрізняє людей від тварин. Цінності – як фундамент культури, і полем їх формування є культура. Тому ці категорії нероздільні. Через систему цінностей і визначається культура.

Мета. Дослідити, що являють собою цінності, проаналізувати, які з них є найважливішими, основними.

До проблеми цінностей – вічної проблеми, котра існує відтоді, відколи з'явилась людина, – і сьогодні звертаються багато дослідників. Можна відзначити таких дослідників, як Є. М. Причепій, Т. В. Бутківська, С. Ш. Аваліані, Є. Р. Борінштейн, А. А. Кавалеров та ряд інших. Кожен з них звертається до різних аспектів цієї проблематики.

Основою еволюції філософських уявлень про цінності послужила давня теоретична традиція, що подавала відношення людини до світу в синтезі знання та цінностей. Світ ціннісних переживань перебував у центрі філософських досліджень у його етичних, естетичних та релігійних проявах. В античному світі та в середньовічну епоху філософи досліджували проблематику цінностей, не вдаючись до аналізу власне категорії «цінність» і її логічного змісту. Вагомим кроком до розвитку теорії цінностей стала філософія раціоналізму XVII ст. Він гостро поставив питання про природу вихідних визначень буття, раціональне пізнання світу. Разом з цим почав формуватись інтуїтивістський напрям філософії, що відстоював позараціональні основи буття.

Найглибше проблема цінностей була розроблена німецькою класичною філософією, а саме І. Кантом і його вченням, за яким вищі цінності буття мають регулятивні підстави до існування. Праці учнів і послідовників видатного філософа характеризуються тим, що проблема цінностей набула самостійного значення. Аксиологічний напрям (аксіологія – від гр. аксіс – цінність і логос – вчення) у філософії почав формуватись у XIX ст. в працях Г.Лотце, Г.Ріккертта. В XX ст. аксіологічну проблематику продовжують активно розробляти. Така активна велика дослідницька діяльність свідчить про неподоланність вихідної філософської колізії – розуму і цінностей. Межа проходить через проблему раціональної чи моральної (ціннісної) визначеності світу. Чи може людина, спираючись на власний розум, гармонійно, досконало влаштувати своє життя, чи вона мусить визнати існування вищих від розуму цінностей, які треба сприймати як закон.

Взагалі цінність являє собою поняття, яке вказує на людську, соціальну, культурну значимість певних явищ і предметів. Цінності – це уявлення в тій чи іншій культурі про ідеал, про моральність, красу. Будь-які події та явища сприймаються людиною не лише за допомогою розуму, а й через призму особистого ставлення до них. Як було сказано вище, цінності складають основу культури, а вона в свою чергу виступає основою суспільного життя. Саме культура постановляє, що варто розуміти як цінність, і що як антицінність. Цінності певним чином об'єднують людей, оскільки люди з однаковими цінностями становлять громадські угруповання, політичні партії та ін. Як структурний елемент цінності визначаються в процесі практичної людської діяльності, оскільки будь-яка дія складається з моменту усвідомлення мети, задуму і цілі дії, а також життєвого смислу цієї діяльності. Саме в цьому і заключається цінність.

Найбільш розробленим і прийнятим є ствердження цінностей предметом потреб та інтересів людини. Залежно від цього виділяють матеріальні (засоби праці, предмети та речі безпосереднього споживання) та духовні (ідеї, теорії, думки: правові, моральні, естетичні, філософські, релігійні тощо) цінності. Різноманітність цінностей передбачає виділення їх рівнів: цінності особистості, соціальних та професійних груп, національні, загальнолюдські. Останні набувають високої значимості у наш час, оскільки виступають регуляторами поведінки людства. Серед загальнолюдських цінностей потрібно виділити цінність самого життя, сенс життя, добро, краса, справедливість, цінність природи як основи життєдіяльності людини. Звичайно, класифікація цінностей за певними ознаками, складовими не вичерпує себе наведеними вище, оскільки практично кожен вчений по-своєму дивиться на розрізнення цінностей.

Вважаю за доречне виділити ряд цінностей, які є найважливішими:

1. Життя як найвища цінність. В чому ж полягає цінність життя? Насамперед, в ньому самому, в можливості повноцінної реалізації, продовженні роду, націленої творчої діяльності, розширенні культурних надбань та досвіду людства.

2. Сенс життя, під яким розуміють самовизначення кожної людини в житті, усвідомлення свого призначення. Людина без сенсу життя, без вищої мети є засобом для мети інших людей. Для людини мета жити не зводиться лише до простого виживання, але ще й до задоволення певних емоційних і духовних потреб. Сенс життя не заданий людиною природою. У зв'язку зі змінами в суспільних відносинах, в особистому житті, у формах життєдіяльності змінюється і сенс життя. До того ж людина існує в багатьох формах буття, від цього і сенс її життя багатомірний.

3. Свобода. Як людська цінність вона надає можливість діяльності людини в певних життєвих умовах і безпосередньо вибір цієї діяльності. Свобода визначається як

властивість діяти згідно зі своїми інтересами, для задоволення особистих потреб. Це здатність самостійно визначати спосіб дій або ж бездіяльності, що ґрунтується перш за все на цінностях, визначених людиною для самої себе. "Бути - це означає бути приреченим до буття вільним", наголошував Ж.-П. Сартр.

4. Здоров'я як природна, абсолютна життєва цінність. Від ступеня володіння здоров'ям залежить рівень задоволення людиною практично всіх своїх потреб. Це дає можливість поставити здоров'я на найвище місце в ієрархії людських цінностей поряд із життям. Вчені пропонують виділяти три рівні здоров'я: біологічний – початкове здоров'я; соціальний – здоров'я як міра активності в соціумі; особистий, психологічний – здоров'я не як відсутність хвороби, а як заперечення її в змісті подолання. Безтурботне ставлення людини до свого здоров'я завдає соціально-економічну і морально-психологічну шкоду сім'ї, виробничому колективу та суспільству.

Важливу роль у ціннісному ставленні до реальної дійсності відіграють емоційні переживання. Завдяки їм відбувається внутрішнє освоєння особою життєвих ситуацій, а також надається їм індивідуальний сенс. З емоційного ставлення виникає відчуття значимості явищ, поцінування їх. У свою чергу цінності, взаємодіючи з емоціями, надають їм глибини, значущості, перетворюючи їх у достатньо стійкі почуття.

Висновки. Отож, проаналізувавши поняття цінностей, можна зробити висновок про те, що розглянувши і виділивши найважливіші цінності, можна підсумувати, що цінність в найзагальнішому плані можна визначити як щось значиме взагалі, в позитивному чи в негативному аспекті. Серед вищих цінностей прийнято виділяти: життя як вища цінність, сенс життя, здоров'я як природна, абсолютна цінність, свобода як можливість вибору та самостійність у своїх діях.

Список використаної літератури:

1. Губар О. М. *Філософія: інтерактивний курс лекцій / Навчальний посібник // Центр учбової літератури.* – Київ, 2007. – 416 с.
2. Бакрадзе А. Т. *Ідеал людяності і цінності людського життя // Філософська думка.* – 1989. – № 2. – С. 17-23.
3. Чуешов В. И. Філософія: курс лекцій / В. И. Чуешов, И. И. Таркан. – Минск, 2012. – 272 – с. 2012.
4. Малахов В. А. *Цінність як категорія культури // Філософська думка.* – 1982. – № 5. – С. 76-85.
5. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. *Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення та потенціал / Т. В. Гончарук, М. Л. Шумка // Матеріали міжнародних філософсько-економічних читань.* – Львів, 2011. – С. 215-222.
6. Шумка М. Л., Гурик М. І. *Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / М. Л. Шумка, М. І. Гурик // Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84).* – Дніпропетровськ, 2012. – С. 48-51.
7. Шумка М. Л. *Українська національна символіка як репрезентант національної ідентичності // М. Л. Шумка // Актуальні проблеми філософії та соціології. Науково-практичний журнал. Випуск 9. Одеса.* – 2016. – С. 180-198.